

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Báméskodás vagy megfigyelés

Egy délután, amikor az erdei ösvényen a játszótisztás felé lépegettem, megpillantottam az öcskösömet, Ugri Bugrit. Kiáltani akartam neki, hogy várjon meg, de ekkor veszekedést hallottam a bokrok között. Két kistörpe, Csiripiszli meg Mócika állt szemben egymással, és Mócika ezt kiáltotta „Ha nem vonod vissza, hogy számár, akkor nem megyek veled a játszótisztásra.” Gyorsan egy vastag fa mögé osonnam, nehogy észrevegyenek, meg hamarabb véget ér a veszekedés, ha nincs közönsége. Csiripiszli már nevetett is: „Attól, hogy számár vagy, még jöhetsz!” Nyúlt is a keze után Mócikának, és Mócikán is látszott, hogy hajlik a menetelre. Ekkor azonban Mócika észrevette a felénk szaladó Ugri Bugrit, és már indult is vissza Törpeháza felé. „Ha nem vonod vissza, nem megyek.” Csiripiszli ismét utána nyújtotta a kezét: „Gyere csak!” Ekkorra azonban Ugri Bugri odaért, megállt és bámulta őket. Ekkor már Csiripiszli is észrevette, és most már csúfondárosan kiáltotta Mócikának: „Ha nem jössz, akkor még nagyobb számár vagy!” – és ment a játszótisztás felé.

Mócika hátratekintett, és már emelte a kezét, hogy megvetően legyintsen, és ilyesfélét mondjon: „Beszélhetsz, amit akarsz!” De ekkor megpillantotta Ugri Bugri arcát. Azon meg világosan látszott, hogy érdeklődve várja, mit felel Mócika az előbbi sértésre. Megállt tehát, és harciasan Csiripiszli felé fordult: „Ismételd meg, ha mered!” Hátratekintett Csiripiszli is, meglátta ő is Ugri Bugri arcán a mohó várakozást. Megállt tehát, és megismételte: „Akkor igenis még nagyobb számár vagy!” Mócika visszasietett Csiripiszlihez, és egészen közel megállt előtte: „Most ismételd meg, ha mered!” Csiripiszli Ugri Bugrira sandított. Talán azt remélte, hogy elmegy, másfelé figyel, vagy eltolja őket egymástól. De Ugri Bugri ott

állt és báméskodott, mégpedig egyenesen Csiripiszli arcába. Csiripiszli tehát megismételte: „Akkor még nagyobb számár vagy.” Mócika vállon lökte. Csiripiszli viszszalökte, Mócika pedig pofon vágta. A következő pillanatban már a földön hemperegtek, de akkor már én is ott voltam, és a gallérjuknál fogva talpra rántottam őket. „Szégyelljétek magatokat! Azért, mert idetolakszik szórakozni ez a kis báméskodó, képesek vagytok ütni-verní egymást. Azonnal fogjatok egymással kezét, és indulás a játszótisztásra!”

Miután elmentek, az öcskösöz fordultam: „Te pedig százszorosan szégyellheted magad! A veszekedés nem cirkuszi előadás. Te vagy az oka, hogy megpofozták egymást, mert ideálltál báméskodni.” Az öcskös elgondolkodott. Aztán megdöbbenve suttozta: „Soha többé nem báméskodom.”

Aznap este, amikor bementem a szobámba, a kilincs nyelve nem ugrott bele az ajtófélfán levő mélyedésbe. Gyopár bátyám, aki szintén ezermester volt, akárcsak magam, azt mondta: „Fogalmam sincs róla, mi lehet a baja. Már le is akartam venni a zárat, de édesapa azt mondta, úgyis feljön a napokban Landó bácsi a tűzhely végett, akkor majd ezt is megnézi.”

Landó bácsi a völgybeli falucska lakatos volt. Néhány nap múlva délből, amikor hazajöttem az iskolából, már működött a kilincs nyelve. De kérdésekre, hogy mi volt a baja, Ugri Bugri szemrehányóan ezt válaszolta: „Még te kérdezed! Hát nem eltiltottál a báméskodásról?! Még el is mentem hazulról, mert olyan rosszul esett, hogy nem nézhetem Landó bácsit, ahogy javítja.” „De Ugri Bugri! Ez nem báméskodás lett volna, hanem megfigyelés. Tanulmány. Ilyen esetben nemcsak szabad, hanem kell is báméskodni! Nagyon rosszul tetted, hogy nem nézted.”

Nem sokkal ezután vándorcirkusz érkezett Nógrádverőcére. Tudtuk, hogy egy hétig is ott marad, de Gyopár, Ugri Bugri meg én már az első napon megnéztük az előadást. Három-négy nap múlva, amikor egy délből kijöttem az iskolából, a völgybeli falucskában a fő utca teljes szélességében egy csapat gyerek közlekedett, és mindnyájan a gyalogjáró felé bámultak. A gyalogjárón a cirkusz néger artistája lépegetett, de most persze nem cirkuszi ruhában, hanem városi öltözetben. Sőt sétabottal. Nyilván sétálni akart egy kicsit, megnézni a környéket. Látszott rajta, hogy terhére van a kíséret és a szüntelen báméskodás az arcába. Éppen intett is a gyerekeknek a tenyerével, ki tudja hányadszor, hogy oszoljanak szét, hagyják őt egyedül. De csak nevettek egy nagyot. Úgy mulattatta őket ez a mozdulat, mint a cirkuszi majom mozdulata, amikor ember módra kanállal evett. Báméskodó tekintetük még a nevetés közben sem engedte szabadon a néger bácsi arcát. Úgyhogy engem is csak akkor vettek észre, amikor kiterjesztett karral útjukat álltam. „Álljatok meg, hiszen látjátok, hogy terhére vagytok a bácsinak!” De mindössze ketten nem mertek továbbmenni. Ugri öcsém és Fújócska, a barátja. Rájuk ripakodtam: „Ti törpék vagytok. Vácon titeket is bámulnak néha. Ti igazán tudhatnátok, milyen kellemetlen, ha úgy bámulnak az emberre, mintha ötlábú birka volna. Szégyelljétek magatokat!”

Fújócska azzal próbálta menteni magát: „Vannak olyanok is, akik már Verőcéről kísérik.” Rákiáltottam: „Ez nem mentség! Elég baj, hogy Verőce is ilyen Piripócs. Londonban egy indián törzsfőnök teljes toldásban sétálhat. Olvastam. Az angol kisfiúk még a fejüket sem fordítják utána, mert tudják, hogy illetlenség. Na, indulás hazafelé!”

Ugri Bugri azonban félig durcásan, félig sírósan ezt mondta: „De

hiszen azt mondtad, hogy tanulmány céljából nemcsak szabad, hanem kell is báméskodni. Akkor nem báméskodás, hanem megfigyelés.” „De ez báméskodás volt. Csak meg tudod különböztetni a kettőt! Az kilincsjavítás volt odahaza, ez meg utca, ahol ez a bácsi magánemberként sétál.”

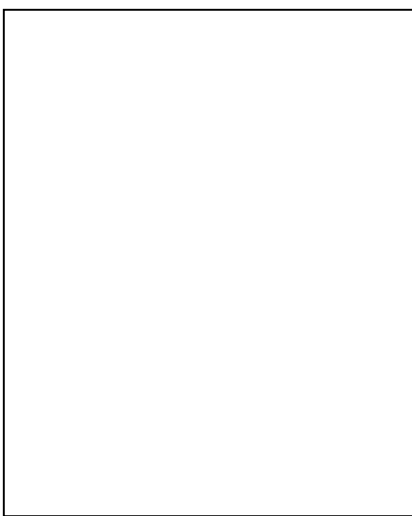
Június elején egy reggel az osztályterem ablakára tévedt a tekintetem, és láttam, hogy a hegyoldali úton egy nagy fekete jármű megy Törpeháza felé. Tőlünk a harmadik faluban utat építettek, és híre járt, hogy Törpeházán átmegy majd oda a gőzhenger. Még sosem láttam gőzhengert. Bántott, hogy épp most megy, amikor iskolában vagyok. Csak az nyugtatott meg valamilyen, hogy Ugri Bugri, noha iskolába még nem járt, nagyon jól és szívesen rajzolt, főképpen mozdonyokat. Emlékezetből, de kitűnően. Siettem hát haza délben, és kérdeztem tőle: „Na, milyen a gőzhenger? Mondd el részletesen! Ha már le is rajzoltad, mutasd!” De csak bámult rám. Csodálkozva is, szomorúan is: „De Moha! Hiszen a múltkor összeszidtál, amiért báméskodtam az utcán. Csak a verandáról merem nézni, amikor itt elpöfögött, de a bokroktól alig láhattam.” Összecaptam a kezem: „De Ugri Bugri! Ez más eset. Ez megfigyelés lett volna. Egy sétálónak pusztán azért, mert más színű a bőre, persze hogy nem szabad az arcába báméskodni. De a gőzhengert végig kellett volna kísérni a falun. Lehet, hogy egy évig sem lesz rá újból alkalom.” Az öcskös majdnem sírt: „Én is nagyon sajnálom, de most már tudni fogom, mikor báméskodhatom, és mikor nem.”

Egy vasárnap este, már a nyári szünetben, Kutykuruty cimborám meg én hazafelé indultunk a faluvégi játszórétről. Miután kiértünk a főutcára, egyszerre csak éneklést hallottunk. Ezt énekelte egy közeledő férfi hang: *Vörös bort ittam az este, / ragyogó csillagom, galambom. / Most is részeg vagyok tőle, / ragyogó csillagom, galambom.*

Megismertük a hangot, és gyorsan visszaosontunk a mellékutcába, nehogy majd másnap szégyenkeznie kelljen előtünk a dalolónak, amiért ittas állapotban láttuk.

A törpeházi férfiak sohasem szoktak részegek lenni. Nem is

szeretik a szeszes italt. A völgybeli falucska legényei éppen ezért valamiféle erőpróbanak tekintették, legalább egyszer egy esztendőben, a vásár napján rá tudják-e bírni Gömbölyű bácsit, hogy iszogasson velük. Ezért jött haza Gömbölyű bácsi minden évben a vásár estéjén dalolva, és kissé bizonytalan járással is. Tudta egész Törpeháza, hogy másnap majd nagyon szégyelli magát. Akik tehát kint ültek a padocskákon a kapuk mellett, a közeledő éneklés hallatára gyorsan be szoktak menni a kertjükbe. Ezért döbentem meg, hogy az öcskös meg báméskodik rá. Elszaladtam tehát a mellékutcából, és hátulról, hogy

Gömbölyű bácsi ne lásson meg még engem is, galléron ragadtam kettőt a kísérőkből, és szigorúan ráparancsoltam mindnyájukra: „Azonnal menjetek haza!” Tudták, hogy hibásak, széjjel is futottak tehát mindannyian, egynek a kivételével. Ez Ugri Bugri volt. Ő csodálkozva és ijedten elém állt: „Hát megint hibáztam? Hiszen azt mondtad, kísérem kellett volna a gőzhengert, mert lehet, hogy egy évig sem lesz megint alkalom a megfigyelésre, és én tudom, hogy Gömbölyű bácsi is csak egy évben egyszer szokott részeg lenni.”

Kutykuruty, aki közben már ott állt mellettünk, nevetett. Én viszont szemrehányóan bólogattam: „Mentégek kieszelésében, látom, nagy vagy. De én akkor is tudom, hogy csak kíváncsiságból bámultad. Hogy fogja szégyellni magát, szegény, holnap még előttd is. Te azonban már most is szégyellj magad!” Az öcskös sírva fakadt „Én már igazán nem tudom, mit csináljak? Ha nem

báméskodom, az is baj, ha báméskodom, az is baj. Mondd meg végre, hogy mit tegyek!”

Megindultunk hazafelé, és magyaráztam: „Képzeld mindig bele önmagadat annak a helyzetébe, akit bámultál. Akkor rögtön tudni fogod, nem kellemetlen-e annak, hogy kísérik és nézik. Ha kellemetlen, akkor báméskodás, ne tedd! Ha nem kellemetlen, akkor megfigyelés, tedd!” Kutykuruty helyeslőleg bólogatott, az öcskös meg törölgetni kezdte a könnyeit. „Ez már más, ezt már értem.”

A nyári szünet közepe táján, amikor egy délelőtt a játszóréten labdáztam társaimmal, három nagy cirkuszkocsi gördült be a közelünkben Törpeházára. Mögöttük meg lassan lépegetett hátán az idomítóval egy elefánt. Megtudtuk az egyik kocsis bácsitól, hogy nem cirkusz ez, hanem állatsereglet, afféle faluról-falura járó állatkert. De már befejezték a körútjukat, már hazafelé tartanak Budapestre. Tudtam, hogy Ugri Bugri a házunk előtt játszik, és örültem, hogy végre láthat elefántot. Már sokszor beszéltem neki róla. Délben azonban, amikor megkérdeztem tőle: „Na, hogy tetszett az elefánt?” – szomorúan rám nézett, és hallgatott: „Na, mi bajod, öcskös? Talán nem voltál az utcán, és nem szaladt be érted Fújócska sem?” Még szomorúbb lett a tekintete. „Kint voltam, kiáltozták is, hogy elefánt jön, de beszaladtam a házba.” Felkiáltottam: „Hogy tehetted ilyen, mikor végre láthatnál volna elefántot! Nahát, ez rettenetes!” Legörbült a szája sarka. Láttam, hogy rögtön sírni fog. „Már megint összeszidsz? Pedig én most úgy tettem, ahogy mondtad!” „Hogy tettél?” Elöntötte szemét a könny. Mialatt válaszolt, egymás után futottak le a könnyecseppek az arcocskáján. „Azt mondtad, képzeljem bele magam annak a helyzetébe, akit bámolni akarok, akkor majd tudni fogom, kellemes-e neki, ha báméskodom, vagy kellemetlen. Én bele is képzeltem magamat az elefánt helyzetébe, de hiába. Nem tudtam kiokoskodni, hogy kellemes lesz-e neki, ha bámulom, hát inkább beszaladtam a házba, nehogy kellemetlen legyen szegénynek.” Válasz helyett megöleltem az öcsköst, ő meg hozzám simul, és zokogott.